

ФЕНОМЕН ТЕРОРИЗМУ: ВПЛИВ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ФАКТОРІВ

Анотація. Розглянуто феномен тероризму, а саме причини його виникнення, та вплив соціокультурних факторів.

Аннотация. Рассматривается феномен терроризма, а именно причины его возникновения, и воздействие социально-культурных факторов.

Annotation. This paper examines the phenomenon of terrorism, namely the reasons for its appearance, and the impact of socio-cultural factors.

Ключові слова: тероризм, терористична діяльність.

Серед тривожних питань, що стоять нині перед людством, усе більше місце займає проблема тероризму. Події, що відбуваються у світі, безперечно, свідчать про вкрай загрозливу, швидко прогресуючу еволюцію одного з найнебезпечніших злочинів, який миттєво увірвався в наше життя, тероризм – сувора реальність сьогодення, що вимагає постійного вивчення і осмислення, розроблення дієвого механізму боротьби з ним.

На сьогодні проблема тероризму є дуже актуальною, бо світ виявився віч-на-віч із терористичною хвилею, яка є безпрецедентною по масштабах і несподіваною по формах. Люди, які підійшли до третього тисячоліття, не стали більш толерантними, більш поблажливими один до одного. Культурні, етнічні, релігійні та інші відзнаки створюють благодатний ґрунт для зростання тероризму в азіатському регіоні [1].

Тероризм – соціальне явище, яке має дуже складну природу. Його виникнення та розвиток залежать від багатьох факторів: геокультурних, політичних, соціально-економічних, релігійних та психологічних. Тероризм проявляється, коли суспільство переживає глибоку кризу, у першу чергу кризу ідеології та державно-правової системи. У такому суспільстві з'являються різні опозиційні групи – політичні, соціальні, національні, релігійні, для яких законність існуючої влади є неважливою.

Тероризм має тенденцію до зростання саме в перехідні періоди та етапи життя суспільства, коли створюється певна емоційна атмосфера, а нестійкість є основною характеристикою базових відносин та соціальних зв'язків. Це є благодатним ґрунтом для створення насильства та агресивності в суспільстві, призводить до того, що та чи інша економічна, етнічна, соціальна, релігійна або інша група намагається нав'язати свою волю суспільству та робить це за допомогою насилля [2].

У світовій науці існують два основних підходи визначення природи походження тероризму: біологічний та соціальний. Біологічний підхід пов'язує тероризм з насильницькою сутністю людини, природним прагненням людей погрожувати інтересам інших та використанням будь-яких доступних засобів для досягнення своєї мети. Соціальний підхід виникає зі значення соціальних процесів виникнення тероризму та є домінуючим серед різноманітних підходів до пояснення природи та формування понять тероризму. Діям терористів найчастіше сприяють демократичні гарантії у сфері прав людини. Терористи, з одного боку, зловживають ними, а з іншого – провокують владу на обмежування даних свобод у відповідь на терористичні акти. Таким чином з'являється незадоволення населення та зростає соціальна база терористів [3].

До соціально-економічних причин тероризму можна віднести :

- помітне зниження життєвого рівня в поєднанні з безпрецедентно більшою соціальною диференціацією, яка викликає до життя такі соціально-психологічні фактори, як злість, заздрість, ненависть через минуле і т. п.;
- економічну та енергетичну кризу, зростання цін, інфляцію;
- кризове становище ряду соціальних та професійних груп, особливо військових, які мають досвід роботи з вибуховими пристроями та вибуховими речовинами;
- зростання безробіття, що обумовлює проблеми міграції, психологічної та професійної деградації та дезорієнтації особистості в умовах ринкової економіки тощо;
- широке розповсюдження серед населення зброї;
- підрив чи повалення свого уряду (наприклад, діяльність західнонімецької "Фракції червоної армії" (РАФ) та італійських "Червоних бригад");
- національне самоствердження (наприклад, діяльність Вірменської секретної армії за визволення Вірменії (АСАЛА);

розповсюдження засобами масової інформації ідей і поглядів, що ведуть до зростання насильства, нерівності та нетерпимості, навіювання щодо всесильності і вседозволеності терористів та ін.

Іншими причинами формування тероризму також є протиріччя, що обумовлені розколом суспільства на групи з різним економічним становищем. Стає повільним процес формування середньої верстви населення, який створює основу соціальної стабільності; протиріччя, обумовлені руйнуванням існуючої системи, та відсутність нової ефективною системи соціальних гарантій життя населення сприяють цьому явищу.

Вивчаючи проблему тероризму, було з'ясовано, що релігійна свідомість має значний вплив на всю культуру етносу. Іноді конфесійна різниця відіграє в етногенезі вирішальну роль. Розглянуті передумови та причини виникнення тероризму, історія його розвитку, звичайно, не дають повної картини цього складного феномену [4].

Існує багато особистих причин та мотивів звернення до терористичної діяльності, наприклад особисті образи, емоційні афекти та ін. Але, крім особистих мотивів, існує ціла національна свідомість, яка штовхає людей на терористичний шлях.

Тероризм – це проблема XXI сторіччя. Поки людство розвивається та дає шлях новим технологіям, деякі народи, які виступають проти глобалізаційних процесів, проти наукових досягнень, прагнуть установити свої правила на цій планеті. Шляхом терористичних дій вони намагаються зробити світ таким, яким його хочуть бачити тільки вони [5].

У цілому тероризм – це, перш за все, погроза життю людей та їх безпеці. На жаль, тероризм є дуже діючою зброєю залякування та знищення у вічній боротьбі різних народів, що кардинально відрізняються один від одного своїм розумінням життя, моральними нормами, культурою. А за останні роки проблема тероризму набула в усьому світі глобальних масштабів та має тенденцію до зростання.

Тероризм у рамках погрози такого масштабу у сучасних умовах перетворився на погрозу політичним, економічним, соціальним та іншим інститутам держави, правам та фундаментальним свободам людини.

Отже, було з'ясовано, що релігійна самосвідомість також має великий вплив на всю культуру етносу. Культури всіх народів, їх національна самоідентифікація, їх традиції та звичаї повинні зберігатися і разом з тим розвиватися в суспільному руслі світової цивілізації, світової економіки та політики.

Наук. керівн. Сорокіна Г. В.

Література: 1. Лунев В. В. Терроризм: психологические корни и правовые оценки / В. В. Лунев // Государство и право. – 1995. – № 4. – С. 57–63. 2. Кива А. В. Анатомия терроризма / А. В. Кива // Общественные науки и современность. – 2003. – № 1. – С. 130–145. 3. Иванов В. Г. Коричневая паутина (Из досье современного фашизма) / В. Г. Иванов. – М. : Просвещение, 1996. – 588 с. 4. Кожушко Е. П. Современный терроризм: Анализ основных направлений / Е. П. Кожушко. – Минск. : Рапол, 2000. – 423 с. 5. Степанов Е. И. Введение: терроризм как предмет конфликтологической экспертизы / Е. И. Степанов. – М. : Полис, 2000. – 344 с.